

Türkiye’de Alternatif Turizm Faaliyetlerinin Gelişen Bir Kolu Olarak Kaplıcalar: Tuzla İçmeler Örneği

Thermal Springs As A Flourishing Pillar Of Alternative Tourism in Turkey: Example Of Tuzla İçmeler

Uğurcan AYİK¹
İstanbul Üniversitesi

Özet

İstanbul ilinin tek kaplıcası olma özelliğini sürdüren Tuzla İçmeler Kaplıcaları tarihi 1300’lü yıllara kadar uzanan köklü bir geçmişe sahiptir. Kaplıcanın özellikle İstanbul gibi gündelik hayatın hızlı olduğu bir kentin tek kaplıcası olması buraya ayrı bir önem katmaktadır. Çalışma Tuzla İçmeler Kaplıcalarının Türkiye turizmindeki payının daha fazla artırılmasına odaklanmaktadır. Bu anlamda Kaplıcaların tanıtılması, coğrafi özelliklerinin ortaya konulup tesislerin daha fazla bilinir kılınması temel amaç olarak belirlenmiştir. Veri olarak ise Tuzla İçmeleri AŞ.’nin yıllar bazında, 2007- 2014, oluşturduğu verilerden yararlanılmıştır. Veriler, var olan 3 ayrı konaklama tesisi için tutulmuş olup, bunun dışında yıllar bazında hem Kaplıca’yı hem de İçmeleri ziyaret eden turist sayısı da veri olarak derlenmiştir. Buna ek olarak değişik mevsimlerde değişen periyotlarla kaplıca ziyaret edilmiş edinilen izlenimler çalışmada kullanılmıştır. Tuzla Kaplıcaları son 2 yıl içerisinde tesis anlamında ciddi bir yapılmaya gitmiştir. *Tuzla İçmeleri Bütünleştirme ve Yeniden Değerlendirme Master Proje* kapsamında 3 ayrı konaklama tesisinde toplamda 400 yataklı lüks otel inşaatları yapılmış ve yapılmaya devam etmektedir. Bu nedenle kaplıcalar sayesinde ilerleyen yıllarda İstanbul’a sağlık turizmi kapsamında gelen turist sayısında artışlar olması beklenmektedir.

Anahtar kelimeler: Sağlık Turizmi, Şifalı sular, Kaplıca, Tuzla.

Abstract

Continues to be the only thermal springs of İstanbul Tuzla İçmeler Spas has a long history dating back to the year 1300. The thermal spring in İstanbul which has fast everyday life give it an extra importance. The study focuses on further increase of thermal Spring in İçmeler, Tuzla for Turkey's tourism. In this sense, introduction of spas and made them known by revealing their geographical features are the major purposes. Tuzla İçmeleri A.Ş. has been used for years, 2007-2014, in such study collects data. Data is kept on 3 separate accommodations. Also, thermal data was taken as well as the number of tourists who visited them both on. In addition, it has been visited by coupling with different periods, and the impression is used in working in different seasons.

Tuzla İçmeler thermal springs has gone to a serious restructuring in the last two years. 3 in total made 400 separate accommodations, luxury hotel constructions, and continues to be done because of "Tuzla İçmeler the integration and reassessment master project."

¹ Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Bölümü
e-mail: ugurcanayik@gmail.com

Consequently, are expected to be in spas thanks to the number of tourists coming to İstanbul in the coming years for health.

Key Words: Health Tourism, Healing Waters, Thermal Springs, Tuzla.

Giriş

Şifalı sulardan faydalanma tarihsel serüveni oldukça eski olan bir turizm türüdür. İmkânların kısıtlı olduğu dönemlerde toplumlar çeşitli şifalı bitkiler yahut şifalı gördükleri sularda hastalıklarına çare aramışlardır. Hatta bu şifalı sular kısa sürede toplumların dini yaşamlarına da tesir etmiş, bu sulara dini bir değer de atfedilmiştir. Özellikle Eski Mısır'da, Anadolu'da Hititler zamanında şifalı sulardan faydalanmanın oldukça yaygın olduğu bilinmektedir (Şimşek, 2003, s: 21). İlerleyen zamanlarda Hristiyanlık dininin yaygınlaşmasıyla beraber bu dinin ruha verdiği öneme paralel olarak yıkanmak günah sayılmış, şifalı suların önemi de bu dönemde azalmaya başlamıştır. Birçok Avrupa ülkesinde kirliliği ve pis olmak önemli bir erdem olarak kabul edilmiştir. Anadolu'da ise şifalı suların ve kaplıcaların yaygınlaşması Türklerin bu coğrafyalara gelişleriyle paralellik taşımaktadır. Özellikle Selçuklular ve Osmanlılar döneminde Bizans'tan kalan birçok harap haldeki kaplıca onarılmış ve kullanıma hazır hale getirilmiştir. Cumhuriyet ile beraber de kaplıcalardan bilimsel metotlarla faydalanmanın önemi kavranmış, termal turizm amacına uygun yöntemlerle ve bilinçli bir şekilde yapılabilecek hale gelmiştir. Bu durumda Atatürk'ün bizzat katkısı olmuş, Yalova, Tuzla İçmeleri gibi termal tesisler Atatürk tarafından onarılmış ve defalarca ziyaret edilmiştir (Şimşek, 2003, s: 22-23).

Kentlerdeki yoğun yaşam temposunun getirdiği stres ve buna bağlı olarak oluşan dinlenme ihtiyacı insanların turistik faaliyetlerine geçmişten bugüne yön veren ana etkenlerin başında gelmektedir. Uzunca yıllar boyunca insanlar turizm faaliyetlerini güneş, deniz, kum üçlüsünün sunduğu imkânlar dâhilinde sıcak ülkelerde denize girerek gerçekleştirmişlerdir (İbret, 2007, s: 137 ve Akova, 2000, s: 72). Tarihsel serüveni oldukça eski olan sağlık turizmi, son yıllarda kıyı turizmine ciddi bir alternatif olarak belirmeye başlamıştır. Bu alternatifler ışığında genel olarak insanların strese bağlı oluşan veya fiziksel rahatsızlıklarının tedavisi için şifa araması doğrultusunda seyahate çıkmasını ve bu seyahat sonunda konaklaması sağlık turizminin ana hatlarını oluşturmaktadır. Çalışmanın da konusu olan kaplıca turizmi veya termal turizm bugün sağlık turizminin en fazla rağbet gören uygulama alanlarından biridir. Bünyesinde insanlar için faydalı olan anyon ve katyonlar barındıran sular şifalı su olarak adlandırılmakta, bu tür sularda soğuk maden sularının içme şeklinde faydalanılması yoluyla sindirim sistemi bozuklukları, mide rahatsızlıkları, bağırsak ve böbrek rahatsızlıkları gibi hastalıklara çözüm getiren içten tedavi yöntemi uygulanabilirken, termal sulardan çamur ve sıcak su banyosu şeklinde yapılan- süre olarak 20-21 gün her banyo 10-15 dakika- dıştan tedavi yöntemi de kullanılabilir (Doğanay, 2001, s: 262).

Şifalı suların sınıflandırılması birtakım faktörlere göre değişmektedir. Sıcaklığı 20°C ve daha üstünde olan sular sıcak maden suyu (termal) (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2001) bu sıcaklığın altında bir değere sahip sular ise soğuk maden suyu olarak adlandırılır. Suların hem oluşumu hem de sıcaklığını belirleyen süreç ise birtakım coğrafi oluşumlar sonucu şekillenmektedir. Yeryüzüne yağış olarak düşen atmosfer kaynaklı meteorolojik suların bir kısmı yeraltına süzülükten sonra depo edilirler.

Süreç içerisinde kaya ile temas eden su, erimeler sonucunda hem mineorolojik hem de kimyasal birtakım özellikler kazanmaktadır. Bu sürece ek olarak yerin kendi ısısı ile bu sular birtakım sıcaklık değerlerine ulaşmaktadırlar. Ortalama olarak her 33m'de 1°C ısınan bu sular, bazı durumlarda 15-20m'de 1°C de ısınabilmektedirler. Nihayetinde bu süreç sonunda 20°C sıcaklığa ulaşan sular termal sular olarak adlandırılırken, bu suların mineralli olduğu göz önünde tutularak ayrıca termomineralli sular olarak da adlandırılabilirler (Yüzer, 2014, s: 27). Yerin çatlaklarından veya fay kırıklıklarından yeryüzüne kaynak olarak çıkan ve şifalı su özelliği kazanmış bu suların soğuk veya sıcak olmasını belirleyen etkenler böylece açığa çıkmaktadır. Mevcut kaynak eğer sularını yüzeye yakın bir yerden alıyorsa suları soğuk, buna karşılık daha derinlerden alıyorsa mevcut kaynağın suları sıcak (termal) olmaktadır (Doğanay, 2001, s: 261).

Türkiye'de hem kaplıca turizmi anlamında hem de turizm coğrafyası anlamında birçok çalışma bulunmaktadır. Turizm coğrafyasıyla ilgili çalışmaların birçoğu Türkiye'nin turizm coğrafyasındaki doğal ve beşeri zenginliklerine odaklanmış, ayrıca Türkiye'deki bu doğal zenginliklerin tanıtılmasını hedeflemiştir (Evliyaoğlu, 1996 ve Güngördü, 2003). Tuzla İçmeler Kaplıcaları uzun yıllar boyunca atıl kalmış, bu durum kaplıcaların hem akademik alanda hem de medyada tanınırlığını olumsuz etkilemiştir. Akademik anlamda kaplıcalarla ilgili çalışmalar sınırlı kalmıştır (Yalçın, Özürkan, Çekirge, 2007; Aktaş 1997; Barut, 1993; Gürdal, Başak, & Dermirtaş, 1991)'dir. Varolan diğer çalışmalar ise daha çok mevcut şifalı suyun fiziksel ve kimyasal özelliklerinin araştırılmasına dayanmaktadır (Karagülle, 2003; Özer, 1992). Bu nedenle bu çalışma Türkiye'nin en eski içme sularından olan ve bugün sularının ısıtılması yoluyla kaplıca olarak da faydalanılan Tuzla İçmeler Kaplıcalarının Türkiye turizmüne daha fazla hizmet eder hale gelmesi ve tanıtılması amacıyla oluşturulmuştur. Bu açıdan bu çalışma önceki çalışmalardan farklı olarak daha çok tanıtıcı bir özellik taşımaktadır. Bahsedilen amacı gerçekleştirmek için Tuzla İçmeler Kaplıcalarının yıllar bazında derlediği verilerden yararlanılmıştır. Çalışma Tuzla İçmeler Kaplıcalarının tanıtılması üzerine yoğunlaştığı için ilgili veriler ve oluşturulan görseller betimsel düzeyde ifade eder hale getirilmiştir. Ayrıca çeşitli dönemlerde kaplıcalar ziyaret edilerek, devam eden çalışmalar yakından takip edilmiş, kaplıcaların derlediği arşivlerden yararlanılarak kaplıcaların tarihsel önemi çalışmada vurgulanmıştır. Netice itibarıyla tesislerin bulunduğu alanda hızlı bir inşaa faaliyeti devam etmekte, tesislerin çehresi hızla değişmektedir. Business Termal Otel ve Klinik Kaplıca binalarının inşaatı bitmiş ve kullanıma hazır hale getirilmiştir. Business Termal Otel'in açılmasıyla beraber görsel ve yazılı basında görünürlük artmış, Kaplıcalar Tuzla'daki fonksiyonel çeşitliliğe yeni bir ivme kazandırmaya başlamıştır. Böylece hem alternatif turizm faaliyetleri ülkemizde daha fazla tanınır hale gelecek hem de turizmin ülke ekonomisindeki payı artacaktır.

Literatür Özeti

Turizm coğrafyası çalışmaları coğrafya literatüründe geniş bir yere sahiptir. Bu durumda turizme konu olan birçok doğal ve beşeri kaynağın etkisi vardır. Bu alanda ülkemizde öncü olarak niteleyebileceğimiz çalışmaların arasında Özgüç, 2003'den bahsedilebilir. Çalışma turizme konu olabilecek doğal ve beşeri kaynakları geniş bir perspektifinden aktarırken, turizmde temel hususlardan olan çekicilik, ulaşım, konaklama gibi etkenlerin önemini vurgulamaktadır. Ayrıca özellikle

dünyadaki başlıca turizm alanları kitabın ana hatlarından bir diğerini oluşturmaktadır. Çalışmanın son bölümü ise Türkiye turizmine odaklanmaktadır. Çalışma her ne kadar ders kitabı formatında düzenlenmiş olsa da dünyadaki coğrafi kaynakların turizme etkilerini incelemesi bakımından oldukça değerlidir. Turizm coğrafyası kapsamındaki bir diğer çalışma ise Doğanay, 2001'dir. Çalışma genel olarak Türkiye'deki doğal ve beşeri kaynakların turizmde değerlendirilmesine odaklanırken, daha çok tasviri düzeyde okuyucuya bu kaynakların tanıtılması hedeflenmiştir. Ayrıca Türkiye'de turistik bölgelerin dağılışı, turizmin gelişmesi gibi alt başlıklar okuyucuya Türkiye'de turizmin geçmişten bugüne gelene kadar ne gibi aşamalardan geçtiğini açıklamaktadır.

Turizm coğrafyasının alt dallarından olan kaplıca turizmi ise bugün hakim literatürde alternatif turizm faaliyetleri kapsamında değerlendirilmektedir. Bu tür turizm faaliyetleri kıyı turizmine hem rakip hem de onu tamamlayıcı bir şekilde hızla gelişmektedir. Ülkemizde kaplıca turizmi alanında yapılan çalışmalar genellikle yerel örneklere odaklanmaktadır. Bu yerel örneklerin dışında kaplıca turizminin sorunlarına odaklanan, bu turizm faaliyetinin genel sorunlarını ortaya koyan çalışmalar da azımsanmayacak düzeydedir. Yerele odaklanan çalışmalar arasında sayabileceğimiz (Öcal, 2011) Niğde ilindeki termal kaynaklardan olan Nargöl'ü konu almaktadır. Çalışma daha çok tasviri düzeyde Nargöl'ün tanıtılmasına odaklanırken alanın lokasyon, doğal çevre, termal su özellikleri de çalışma kapsamında tanıtılmaktadır. Ayrıca tesislerin yöre ekonomilerine katkıları incelenmekte, tesislerin tam olarak tamamlanmasıyla yöre halkına istihdam sağlayacağı çalışma kapsamında belirtilmektedir. Çalışmanın sonuç ve öneriler kısmında Nargöl çevresinde ağaçlandırma yapılması, yürüyüş yolunda değişikliklerin yapılması, mevcut inşa edilecek otellerin nitelikli bir hale bürünmesi gibi konulardan bahsedilmektedir. Tanıtıcı düzeydeki çalışmalardan bir diğeri ise İbret, 2007'ye aittir. Çalışma Türkiye'nin termal kaynaklarından olan Çavandur Kaplıcalarını konu almaktadır. Çalışmanın temel perspektifi yeni gelişen bu kaplıcaların tanınırlığını artırmak ve coğrafi zenginliğini ortaya çıkarmaktır. Bunu yaparken kaplıcanın konum, doğal çevre, sularının özellikleri gibi temel başlıklar okuyucuya sunulmaktadır. Çalışmanın sonuç bölümünde ise sularından hem içten hem de dıştan tedavi yöntemlerinde kullanılabilmesinin bir artı olduğundan bahsedilmekte, kaplıca için çok önemli olan alt yapı ve üst yapı faaliyetlerinin nitelikli hale getirilmesinin önemi vurgulanmaktadır.

Materyal ve Yöntem

Tuzla İçmeler Kaplıcaları uzun yıllar boyunca atıl kalmaktan ötürü birtakım gerileme süreçleri içerisine girmiş, eski önemini yıllar içinde kaybetmiştir. Son yıllarda "Tuzla İçmeleri Bütünleştirme ve Yeniden Değerlendirme Master Proje" kapsamında birtakım iyileştirme çalışmaları yapılmıştır. Bu çalışma bahsi geçen iyileştirme çalışmalarının görünür kılınması ve kaplıcaların Türkiye turizmindeki payının arttırılmasına yardımcı olmak amacıyla oluşturulmuştur. Bu amacı gerçekleştirirken kaplıcaların tarihi, coğrafi özellikleri, suyunun faydaları gibi özellikleri ön plâna çıkarılmış ve tasviri düzeyde kaplıcalar çalışmada tanıtılmıştır. Çalışmada amaç, kaplıcaların tanıtılması olarak tanımlandığı için ilgili veriler tasviri düzeyde anlam ifade edecek şekilde hazırlanmıştır.

Çalışmada Tuzla İçmeleri A.Ş.'nin yıllar bazında tuttuğu İçmelere (2010-2012) ve kaplıcalara (2010-2013) gelen turist sayıları ile konaklama tesislerine (2007-2014) gelen turist sayıları temel veri kaynaklarını oluşturmaktadır. Ayrıca çeşitli dönemlerde Kaplıcalar ve İçmeler ziyaret edilmiş Kaplıcaların sorunları tespit edilmeye çalışılmıştır. Nihayetinde elde edilen veriler Microsoft Office programları yardımıyla tablolatırılmış ve betimsel düzeyde anlam ifade eder hale getirilmiştir. Çalışmanın hazırlandığı süre zarfında fiili olarak inşaat çalışmaları devam ettiğinden ötürü çeşitli zamanlarda bu çalışmalar fotoğraflanmıştır. Hali hazırda biten iki tesis bu çalışmada kullanılabilmişken, diğer bir tesis ise inşaat sürecinin bitmemesinden ötürü çalışmada kullanılamamıştır.

Türkiye'de ve Dünyada Termal Turizm

Türkiye Alp- Orojenez kıvrım kuşağında yer alması ve genç oluşumlu bir ülke olması neticesinde birçok tektonik ve volkanik kökenli termal kaynağa sahiptir (Dağistan, 2013, s: 1). Yaklaşık 1000 civarı olan bu termal kaynakların 229 tanesinin tedavi amaçlı kullanılabileceği bilimsel çalışmalarla kanıtlanmıştır. Bu kaynaklarımız daha çok Kuzey Anadolu Fayı ve Doğu Anadolu Fayı ile volkanik bölgelerde yayılmıştır. Özellikle Marmara'nın güneyi, Asıl Ege Bölümü ve Doğu Anadolu'nun bazı kısımları volkanik ve tektonik oluşumlu termal kaynakların dağılışı gösterdiği alanların başında gelir. Bu durumun sonucu olarak Türkiye'de termal turizmin gelişmiş olduğu merkezler de bu bölgelerde yer almıştır (Şekil 1). Türkiye, sahip olduğu 1000 civarı termal (DAĞISTAN, 2013, s: 1) ve 2000 şifalı su kaynağıyla (Doğanay, 2001, s: 261 ve Ülker, 1986, s: 205) dünyada ve Avrupa'da kaynakların sayısal fazlalığı anlamında oldukça önemli bir konuma sahiptir. Dünyada kaynak zenginliği ve potansiyeli bakımından ilk 7 ülke arasında yer alan Türkiye'nin şifalı sularının temel özelliği doğal çıkışlı ve akım değerinin ortalama 2-500 lt/ sn' den fazla olmasıdır. Bunun yanında eriyik maden su değerinin fazlalığı, kükürt, radon ve tuz bakımından da zengin olması Türkiye şifalı sularını öne çıkaran diğer özellikleridir (Ülker, 1994, s: 69). Fakat bir ülkenin mevcut şifalı su kaynaklarının çok olması sağlık turizmine bağlı termal turizmin gelişmesi için yeterli değildir. Burada önemli olan bu şifalı su kaynaklarına paralel olarak uygun konaklama ve işletme tesislerinin mevcudiyetidir. Açıkça belirtmek gerekirse ülkemiz bu açıdan Avrupa'nın oldukça gerisindedir.

Karşılaştırma yapmak gerekirse Avrupa'da sağlık turizmi alanında oldukça gelişmiş bir konumda bulunan Almanya'da 1993 verilerine göre 258 adet olan toplam kaplıca sayısında 600.000 yatak kapasitesi mevcuttur. Aynı ülkede 2014 yılında resmi belgeli kaplıca sayısı 263'e yükselmiş, yatak kapasitesi de buna paralel olarak 750.000'e çıkmıştır (Turizm Bakanlığı, 2014). Almanya suları hem akım değeri anlamında hem de kükürt, radon ve tuzlar anlamında Türkiye'den oldukça geridir. Örneğin; Almanya'nın en ünlü kaplıcası olan Baden- Baden kaplıcalarının radyoaktif değeri 6000 picouri/lt iken Türkiye'de Köyceğiz- Sultaniye suları iki kat daha fazla radyo aktiflik özelliğine sahiptir (Ülker, 1994, s: 69). Bu örnekte de görüldüğü üzere sağlık turizmi açısından bir kaplıcanın kimyasal özellikleri mevcut tesisi cazip bir turizm alanı kılmaya yetmez. Bunun yanı sıra sağlık turizminde önemli olan konaklamadan, tesislerin niteliğine, kaplıca kürlerinin doktor gözetiminde yapılmasından, termal turizmin diğer turizm faaliyetleriyle entegrasyonuna kadar birçok faktör termal turizmi etkileyen etkenler arasında gelmektedir.

Türkiye 'de Alternatif Turizm Faaliyetlerinin Gelişen Bir Kolu Olarak Kaplıcalar: Tuzla içmeler Örneği

Şekil 1: Jeotermal kaynaklar ve volkanik alanlara bağlı oluşan içme ve maden suyu alanlarının coğrafi dağılışı. Kaynak: [http:// www.mta.gov.tr/](http://www.mta.gov.tr/) 2014

Anlamli bir karşılaştırma vermesi bakımından belirtmek gerekirse Türkiye'de turizm işletmeli (2014 verilerine göre), turizm yatırımlı (2014 verilerine göre) ve belediye belgeli termal tesis sayısı (2014 verilerine göre) toplamda 143'dür. Bu 143 adet tesiste toplam yatak kapasitesi ise 46.665 adettir (T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı, 2014). Almanya'da 1993'te dahi 600.000 olan yatak kapasitesini aynı yıl içerisinde 7 milyon kişi ziyaret etmiş, bu ziyaretçi sayısı 2014 yılında 8 milyonun üzerinde gerçekleşmiştir (Deutscher heilbäderverband E.V. 2014). Türkiye'de ise 143 adet olan termal turistik tesise- turizm belgeli ve belediye belgeli- 2014 yılı itibariyle toplamda 1.834.690 kişi gelmiştir. Turizm işletme belgeli tesislere gelen turistlerin toplamı 1.560.204 kişi iken bunun 1.282.638 kişisi yerli, 552.052 kişisi ise yabancı turistten oluşmaktadır (

). Geriye kalan yani herhangi bir belediye belgeli tesise giden turist sayısı ise 274.486 kişidir. Belediye Belgeli tesise yönelen turistlerin 23.041'i yerli, 251. 445'i ise yabancıdır (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2014).

Tablo 1: 2014 Yılında Turizm İşletme Belgeli Tesislere Gelen Turist Sayısı

TURİZM İŞLETME BELGELİ TESİSLERE GELEN TURİSTLER				
DÖNEMLER	YABANCI	YERLİ	TOPLAM	ORAN(%)
KIŞ	85 828	262 909	348 737	22
İLKBAHAR	174 171	254 428	428 599	28
YAZ	168 233	254 110	422 343	27
SONBAHAR	123 820	236 705	360 525	23

TOPLAM	552 052	1 008 152	1 560 204	100
--------	---------	-----------	-----------	-----

Kaynak: (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2014).

Ayrıca turizm işletmeli termal tesislere gelen turistlerin mevsimsel dağılımına bakıldığında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir. Bu durum Türkiye’de termal tesislere gelişin dolayısıyla kaplıca turizmi için belirli bir mevsimin öne çıkmadığını göstermektedir (Tablo 1). Fakat buradaki temel sorun bu gelişin termal turizmin gereklerini ne kadar karşılayıp karşılamadığı meselesidir. Buradan hareketle ülkemizde termal tesislerde kalış süresinin mevsime göre 1.7 gün ile 2.1 gün arasında değiştiği bilinmektedir. Termal tesislerde tedavi süresinin ortalama 3 hafta olduğu göz önüne alınırsa ülkemizde termal kaynaklardan sağlık amacından daha çok gününbirlik yararlanma amacıyla geldiği anlaşılmaktadır. Buna ek olarak tesislerin doluluk oranının genelde %50’yi geçmemesi ülkemizin termal turizmde istenilen seviyeyi hali hazırda yakalayamadığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir (T.C. Kültür Ve Turizm Bakanlığı, 2014). Almanya dışında Avrupa’nın ve dünyanın diğer birçok ülkesinde de termal turizm alternatif turizm faaliyetleri arasında önemli bir konumda yer almaktadır. Rusya, Fransa, İsviçre, Japonya, İtalya, Yunanistan, Macaristan gibi ülkeler termal turizmde gelişmiş ülkeler arasında yer almaktadır. Macaristan’da kaplıcalardan yararlanma geleneği Osmanlılar zamanına kadar uzanmaktadır. Hali hazırda Macaristan’da 120 adet tedavi merkezi bulunmaktadır. Sadece başkent Budapeşte’de 80 adet termal tedavi merkezi bulunmaktadır. Yine Avrupa’nın termal turizmde elverişli olan diğer ülkesi İtalya’da 360 adet termal tesis bulunmaktadır. Bu 360 adet termal tesisi yılda yaklaşık 6 milyon kişi ziyaret etmektedir. Dünyada termal turizmde gelişmiş bir diğer ülke Japonya’dır. Ülke çapında 1500 adet olan termal tesiste 100 milyon geceleme kapasitesi vardır. Japonya’nın yaklaşık 130.000 nüfusa sahip olan Beppu şehri ise yılda sadece 13 milyon turisti termal turizm kapsamında ağırlamaktadır (Türkiye Sağlık Vakfı, 2010, s: 37-39). Dünyadaki mevcut durumla karşılaştırıldığında termal turizm alanında ülkemiz Avrupa’nın ve dünyanın birçok ülkesinden hali hazırda oldukça geridir. Bu geri olma durumu daha çok üst yapıdaki nitel bazı problemlerden kaynaklanmaktadır. Tesislerin kullanım durumu, hizmet verebilirliği, çevresel problemleri ülkemiz termal turizminin önündeki engellerden birkaçıdır. Avrupa’nın birçok ülkesinden sularının kimyasal ve fiziksel özelliklerinin değeri anlamında üstün olmasına karşın, yukarıda sayılan eksiklikler ve uluslararası tanıtımın yetersiz kalması ülkemiz turizmini olumsuz etkilemektedir.

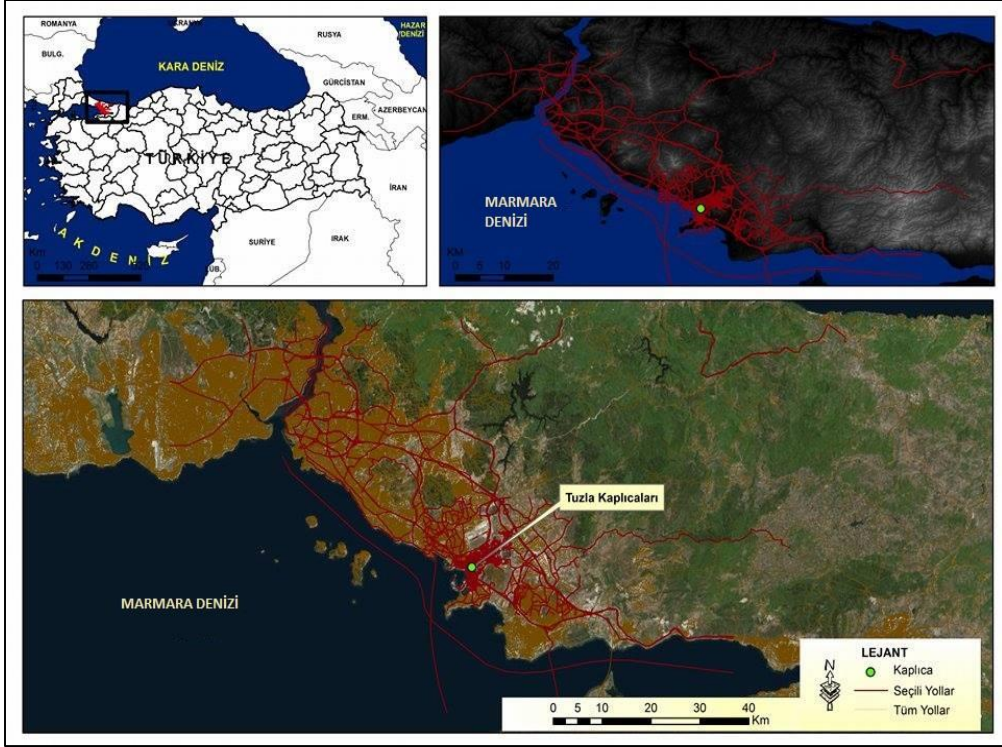
Tuzla İçmeler Kaplıcalarının Konum Özellikleri ve Tarihçesi

15 milyona yakın nüfusuyla İstanbul, Türkiye’nin nüfus bakımından en kalabalık kentini oluşturmaktadır. Sahip olduğu bu nüfus kitlesine paralel olarak, fonksiyonlarının da çok çeşitli olması İstanbul’u diğer kentlere nazaran avantajlı kılan unsurların başında gelir. Fakat hem nüfus hem de yoğun ve hızlı yaşam temposu İstanbul gibi büyük kentlerde yaşayan insanların günlük yaşamlarının stresli bir yapıda olmasına neden olmaktadır. İnsanlar bu streslerini ancak işlerinden arta kalan yıllık izin periyotlarında atmak imkânı bulabilmektedirler. İstanbul’un tarihi oldukça eskiye uzanan ve bu uzun tarihine karşılık tanıtımı bir o kadar eksik kalan Tuzla İçmeler Kaplıcaları hem insanların gününbirlik gelip stres atabilecekleri bir dinlenme mekânı hem de sağlık turizmine hizmet sunan bir tesisler bütünüdür. Tesisler konum olarak İstanbul’un en doğusunda bulunan Tuzla ilçesinde yer almaktadır. Kuzeyinde

E-5 (D-100) karayolu ve demiryolu hattı, batısında Pendik yerleşmesi, doğusunda ise Kocaeli'ne bağlı Gebze yerleşmesi yer almaktadır. Ayrıca Kadıköy, Orhanlı, Sabiha Gökçen, Kartal metro hattından hareket eden otobüs hatları ve Pendik'ten kalkan minibüsler de kaplıcaya hizmet verir durumdadır. Bu açıdan kaplıcaya ulaşım problemi yoktur. Hatboyu caddesi üzerinde bulunan ve Kaplıcalara yürüme mesafesinde olan belediye binası, kaymakamlık binası da buraya işlevsel bir rol yüklemektedir (Şekil 2).

Tuzla İçmeler Kaplıcalarının şifalı suyu tarihsel olarak uzun bir geçmişe sahiptir. Osmanlı döneminin ünlü seyyahlarından olan Evliya Çelebi, Tuzla içme suyunun ününü duymuş ve burayı ziyaret etmiştir.1611 yılında kaleme aldığı eseri Seyahatname 'de Tuzla İçmelerinden şöyle bahsetmektedir: "*Her sene Temmuz ayında yani kiraz mevsiminde, bütün İstanbul'dan ve diğer bölgelerden binlerce insan gelip burada toplanırlar. Çadırlarını kurduktan sonra saz söz meclisleri tertip ederler, eğlenirler ve içerler. Böylece kırk gün kırk gece deniz kıyısında top, tüfenk ve fişek şenlikleri ve eğlenceleri olur ki dillerle söylemek ve sözlerle anlatmak mümkün değildir. Dert sahibi olup da hasta edici ve sağlığı bozucu rahatsızlıklara yakalanmış olanlar, burada üç gün üç gece bu İçme suyundan içince Allahu Taala'nın emriyle ve izniyle kusmaya başlayıp sarı sarı ve yeşil yeşil safra, sevda(kara safra), balgam ve diğer usareler çıkarırlar ki pis ve kötü kokusundan insan ölüm mertebesine varır. Bazı insanların da alt tarafından safra, sevda, usareler, kara balgam, namazbur(abdest bozan), okran ve sıranca isimli çeşitli hastalıkların sebebi olan şeyler çıkar ki, insan yeniden hayat bulur. Bazı insanlardan, benzetmek gibi olmasın, tespih gibi dizilmiş çıkınca çıkınca şeyler çıkıp kırkar ellişer boğum bağırsak gibi çıkılar çıkar, bunları çalılara sererler, gelip gidenler bakıp seyredirler. Acep hikmettir ki bazı çıkıları yarıncı içinden nice yüz siyah başlı kurtlar gibi rahatsız edici haşeratlar çıkar"* (Dağlı & Kahraman, 2008, s: 75-76).

Ayrıca Çelebi, suyun nasıl içilmesi gerektiğinin de tarifini eserinde şöyle açıklamaktadır: "*Öncelikle üç gün asla tuzlu ve canlı kısmı yiyecekler(hayvansal gıda) yemeyip perhiz edilmelidir. Dördüncü günün sabah ve akşamında birer fincan su içilmelidir. Ancak kişi kendini sıcak tutmalıdır. Üç gün bu hâl ile vücudunu haberdar edip muğlap içmiş gibi olur. Bundan sonra üç gün dahi üç sefer daha bu sudan içmeli ve tuzsuz piliç maslukası suyu içilmelidir. Tamam on beş amel ettikten, alttan ve üstten faydaları görüldükten sonra limon sulu ekşi çorba içilerek amelini kesmesi gerekir. Bundan sonra nice faydaları görülür"* (Dağlı & Kahraman, 2008, s: 76). Her ne kadar anlatım tarzı itibarıyla şifalı suların etkisi Çelebi tarafından mübalağa edilse de dönemin şartları içerisinde suyun bilindiği ve birçok kişi tarafından kullanıldığı da bir gerçektir. Hatta dönemin insanların İçmelerden faydalandıktan sonra gemilerle karşıya yani Yalova'ya geçip Ilıcalar da rahatladığı da Çelebi tarafından aktarılmaktadır (Dağlı & Kahraman, 2008, s: 76). Ayrıca İçmelerin şifalı sularının geleneksel hale gelmesinin ve tanınmasının da oldukça uzun olacağı düşünüldüğünde Çelebi'den en az 200-250 yıl öncesinden Tuzla İçmelerinin şifalı sularının bilinip, kullanıldığı sonucu çıkarılabilir.

Şekil 2: Tuzla İçmeler Kaplıcalarının Konum Özellikleri ve Ulaşım Ağı

Tuzla şifalı sularının modern anlamda sağlık turizmüne hizmet edecek şekilde yapılandırılması ise Cumhuriyet dönemine denk gelmektedir. Atatürk başta Yalova Termal Tesisleri olmak üzere, Türkiye'deki birçok atıl şifalı suyu modern anlamda kaplıca hizmeti verecek duruma getirmiş ve konaklama tesisleriyle donatmıştır. Tuzla İçmeleri de genç Cumhuriyet ile beraber modern gelişimine başlamış yapılardan biridir. 10 Aralık 1926 yılında Ticaret Bakanlığı'nın yazısı, Atatürk'ün imzasıyla ve Bakanlar Kurulu kararıyla Tuzla İçmeler AŞ. 'ye 77 yıllığına imtiyaz hakkı verilmiştir. Böylece 1927 yılında 100.000 TL sermaye ile Tuzla İçmeleri AŞ. 1000 celip (1500 dönüm) arazi üzerine inşa edilmiş ve faaliyete girmiştir. İlk kuruluşunda 4 hekim ve 1 iş adamı rol oynarken zaman içinde önce 1929'da 3000 ağaç dikilip, rekreasyonel bir ortam sağlanmış, daha sonra ise 1934'de Büyük Otel, revir, personel yatakhaneleri ve en son 1940'larda Küçük Otel yapılmıştır (Tuzla İçmeleri A.Ş.). Böylece kuruluşunun üzerinden 13 yıl gibi kısa bir süre geçmesine rağmen Tuzla İçmeler Kaplıcaları genç Cumhuriyet'in hızlı büyüme ve kalkınma hamlelerine ayak uydurur bir pozisyona gelmiş ve ülkeye modern bir tesis olarak kazandırılmıştır.

Tuzla İçmelerinin kurucusu olan Kamil Abduş Bey'in 1969'daki vefatından sonra tesisler, atıl bir duruma gelmiştir. Varislerin tesislerle yeterli düzeyde ilgilenmemesi nedeniyle 2 bekleme 20 yıl boyunca tesislerde hiçbir onarım ve bakım hizmeti yapılmayarak sadece açıp kapama görevini yerine getirmişlerdir. 1990'da bugünkü Tuzla İçmeler Kaplıcalarının çoğunluk hissesini elinde bulunduran ve aynı zamanda inşaat mühendisi olan Köksal Köse'nin hisselerin % 50'den fazlasını

almasıyla Tuzla İçmeleri bir yenilenme sürecine girmiştir.1992 yılında İstanbul Üniversitesi Çapa Tıp Fakültesi Tıbbi Ekoloji ve Hidroklimatoloji kürsüsü ile temasa geçilmiş ve suyun analizi yaptırılmış, böylece şifalı suların etkileri bilimsel olarak kanıtlanmıştır (Özer, 1992). Sonraki süreçte "*Tuzla İçmeleri Bütünleştirme ve Yeniden Değerlendirme Master Proje*" kapsamında bugün Büyük ve Küçük Otel'e ek olarak modern konaklama tesisleri yapılmış ve tesisler nitelikli bir görünüme kavuşmaya başlamıştır.

Doğal Çevre Özellikleri

Tuzla İçmeler Kaplıcalarını kapsayan alanda temel olarak Silüriyen yaşlı subarkozlarla temsil edilen Aydınli formasyonu en yaşlı birimleri oluşturmaktadır. Bu formasyonun üzerinde geçirimli karstik kireç taşlarından oluşan Dolayoba formasyonu gelmektedir. Bu formasyonun üzerinde Devonyen yaşlı lamine kireçtaşlarından oluşan Sedef Adası formasyonu gelir. Bu formasyonun kalınlığı 0-50 m arasında değişir ve daha çok tren yolu kenarında aşınmış olarak bulunur. Bu birim üzerinde karstik kireç taşlarından oluşmuş İstinye formasyonu ve Kaynarca formasyonu yer alır. İstifin üzerinde Kartal formasyonu, Belgrad formasyonu ve kum, çakıl ve mil boyutunda malzeme içeren alüvyon yer alır (Barut, 1993, s: 59). Kaplıcalara temel teşkil eden Büyük ve Küçük İçme kaynağı da ince yapıdaki alüvyon arazi üzerinde yeryüzüne kaynak olarak çıkmaktadır.

Kaplıcaların yer aldığı Tuzla ilçesinde iklim verilerinin değerlendirilmesinde 1975- 2005 yılı Kartal meteoroloji istasyonunun verileri kullanılmıştır. Bu durumun nedeni ise Tuzla'da kurulu bir meteoroloji gözlem istasyonunun olmayışından kaynaklanmaktadır. Verilere göre ortalama sıcaklıkların haziran, temmuz ve ağustos aylarında yükseldiği, buna karşılık aralık- mart döneminde ise sıcaklıkların düştüğü görülmektedir. Yıllık sıcaklık değerleri ortalama olarak 14.9°C'dir. Ekstrem sıcaklık değerlerine bakıldığında 2000 yılı 40.6°C ile en yüksek, 1985 yılı ise -6.4°C sıcaklık değeriyle en düşük yıl olarak karşımıza çıkmaktadır. Yağışların dağılımında ise ortalama yıllık yağış miktarı 638.4°C iken, yağışın aylara dağılımında kasım-şubat devresi en çok yağış alan dönem olurken, haziran, temmuz, ağustos devresini kapsayan yaz ayları ise yağışın en az düştüğü dönemdir (MGM Araştırma ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı). Bu veriler ışığında bölgenin her ne kadar tipik olmasa da Akdeniz ikliminin karakteristiğini yansıttığını söylemek mümkündür. Bölgede kurulu bir meteoroloji istasyonunun olmaması sebebiyle bu değerler temsili niteliktedir.

Bölge önemli morfolojik ünitelere sahiptir. Bunlar arasında Kanlı Dere, Keçiağılı Dere, Gelin Dere, Tavşantepe Dere ve Çayırova Deresi yaz aylarında kuruyan mevsimlik akarsulardır (Ekinci, 2006, s: 127). Bu duruma ek olarak bölgenin önemli yükseltileri arasında Mal dağı, Karatepe, Serkulluk Tepe, Servilli Tepe, Tavşan Tepe, Yassıkaya Tepe, Kanlımandıra Tepe ve Kafkala Tepe yer almaktadır (Barut, 1993, s: 9). Tuzla sınırları içerisinde bulunan en önemli göl ise Tuzla tersanelerinin hemen doğusunda bulunan Kâmil Abdüş (Balık) gölü ve Tuz Gölüdür.

Tuzla Şifalı Sularının Kimyasal Özellikleri ve Sağladığı Faydalar

Tuzla İçmeler Kaplıcalarındaki Büyük İçmenin suları sodyum, klorür ve magnezyum içeren mineralli bir su niteliğindedir, bir diğer kaynak olan Küçük İçme ise Büyük İçmeye göre daha az mineralizasyon içerir ve sodyum klorürlü bir

yapıdadır (İ.Ü Tıp Fakültesi Hidro- Klimatoloji Kürsüsü, 1971, s: 32-33). Şifalı sular özelinde tartışmaya en açık hususlardan bir tanesi sulardaki kirlenme meselesidir. Tuzla ilçesi de özellikle 1980'li yıllardan sonra artan konut dokusu ve sanayileşme hamleleriyle birlikte nüfusu hızla artan yerleşmeler arasındadır. Gelişen bu baskı neticesinde Tuzla İçmeleri de özellikle tersanelerin kurulması ve çevresindeki sanayi faaliyetleriyle birlikte dönemsel birtakım olumsuz şartların etkisinde kalmıştır. Su üzerinde çeşitli dönemlerde yapılan analizler sulardaki kirlilik seviyesini açıklamaktadır. Şifalı sularda bulunmaması gereken nitrit seviyesinin ÇAĞLAR 1947' de sıfır, BİLECEN 1968'de sıfır düzeydeyken BAŞAK 1989'da 0. 184 düzeyinde olduğu tespit edilmiştir. Yine aynı araştırmalarda Tuzla şifalı sularının temel karakterini yansıtan klörür, sodyum, potasyum, magnezyum ve kalsiyum değerlerinde de ciddi düşüşler olduğu tespit edilmiştir (Gürdal, Başak, & Dermirtaş, 1991, s: 129). Fakat Tuzla İçmeler Kaplıcalarının 1990 sonrası girdiği restorasyon süreçleri neticesinde su koruma altına alınmış, organik kirlenmeye neden olacak koşullar tamamen giderilmiştir. Bu duruma kanıt olarak ise (Tablo 2) gösterilebilir. Tabloda organik kirlenme göstergesi olabilecek nitrite hiç saptanmamıştır. Netice itibariyle Tuzla İçmeler Kaplıcalarının şifalı suları 1990 sonrası geçirdiği restorasyon sürecinin etkisiyle bugün halihazırda hem içme olarak hem de kaplıca tedavisinde kullanılmaya uygundur. Tuzla tersanelerinin kuruluş sürecinde yaşanan olumsuz etkiler de bu yapılanma sürecinde giderilmiş, böylece Tuzla için önemli iki iktisadi gelir aracı aynı mekân üzerinde gerçekleşme imkânı bulabilmiştir.

Tablo 2: Tuzla İçmeleri Şifalı Suları Fiziksel ve Kimyasal Analizi

Yapılan Analizler	
Renk ve Görünüş	Renksiz, berrak
pH	7,25
Klorür	1056 mg/lit
Nitrit	Yok
Amonyak	Yok
Toplam Sertlik	80,0F
Kalsiyum	180,8 mg/lit
Magnezyum	84,5 mg/lit
Sodyum	610,0 mg/lit
Potasyum	30,0 mg/lit
Florür	0,1 mg/lit
Sülfat	153,7 mg/lit
Nitrat	3,87 mg/lit
Bikarbonat	428,5 mg/lit
Demir	0,02 mg/lit'den az
Kurşun	0,04 mg/lit'den az
Kadmiyum	0,005 mg/lit'den az
Brom	0,02 mg/lit'den az
Nikel	0,02 mg/lit'den az

Kaynak: (T.C Sağlık Bakanlığı İstanbul Bölge Hfzısıhha Enstitüsü Müdürlüğü, 1996)

Tuzla İçmeler Kaplıcalarını oluşturan şifalı sular esas itibariyle iki ana çıkışa sahiptir. Bunlar sırasıyla Büyük İçme ve Küçük İçmedir. Büyük İçmenin sıcaklığı 19°C olup debisi yaklaşık olarak 1-1,5 l/s'dir. Bu su, çalışmanın da bütününe oluşturan Tuzla İçmeler Kaplıcalarının esas kaynağını teşkil etmektedir. 19°C olan ve bu

özelliğiyle soğuk diyebileceğimiz sular kategorisine giren bu kaynak suları 37-38°C'ye kadar ısıtılarak kaplıca turizminde, açık havuzlarda, banyolarda ve karbondioksit gazı olmaksızın şişelenip maden suyu olarak kullanılabilir. Bir diğer kaynak olan ve Büyük İçme 'ye ortalama 200-250 m mesafe uzaklıkta bulunan Küçük İçme kaynağının suları ise ortalama 17,5°C civarında ve ortalama debisi 0,6°C l/s ile sızıntı şeklindedir (Tuzla İçmeleri A.Ş.). Bu durumuyla sızıntı halindeki suların toplanmasıyla kullanılabilen bu kaynak suları hali hazırda sadece içme faaliyeti olarak hizmet verebilecek durumdadır.

Tuzla şifalı suları sahip olduğu yüksek mineralli özelliği sayesinde değişik kullanım türlerinde çok çeşitli hastalıkları tedavi edici bir karakter göstermektedir. Tuzla şifalı suları yüzyıllar boyunca içten tedavi yöntemi olarak adlandırdığımız içme kürü yoluyla ziyaretçilerine hizmet vermiştir. Sahip olduğu çeşitli anyon ve katyonlar spesifik olarak değişik hastalıklara iyi gelmektedir. Örneğin; yüksek sodyum klorür içeriği sayesinde hiper veya hipoasidite (asit azlığı), hazımsızlık ve mide yanması gibi sindirim sisteminin fonksiyonel rahatsızlıklarında, gut ve diabetes mellitus (şeker hastalığı) gibi metabolik rahatsızlıklarda, sıvı ve tuz yetersizliğinin giderilmesinde etkili olmaktadır. Buna ek olarak sahip olduğu magnezyumlu yapısı ise ani kardiyak ve inme gibi hastalıkların engellenmesi, egzersiz sonrası, hamilelik-laktasyon dönemlerinde ve yaşlılıkta artan magnezyum ihtiyacının karşılanmasında etkili olmaktadır. Ayrıca Tuzla şifalı sularının sahip olduğu kalsiyumlu yapısı da içme kürüyle doğrudan alındığında sağlıklı bir kemik gelişimine iyi geldiği, kalsiyuma bağlı olarak oluşan kalsiyum oksalat taşları ve üriner sistem taşlarının oluşumunu engelleyici ve vücuttan atıcı bir etki gösterdiği bilimsel çalışmalarla desteklenmiştir (Karagülle, 2003).

Tuzla şifalı sularının ısıtılıp kaplıcalarda banyo kürü olarak kullanılması üç sıcaklık derecesine göre değişmektedir. Bunlar sırasıyla izotermal (34-36°C), termal (38°C) ve hipertermal (38-40°C) olarak suyun farklı sıcaklıklarda ısıtılıp kullanılması şeklindedir. Tüm bu sıcaklık değerlerinde sular başta romatoid artrit ve kronik bel ağrılarına pozitif yönde etki ettiği ayrıca osteoartrit ve fibromyalji sendromuna da iyi geldiği yapılan bilimsel çalışmalar sonucunda kanıtlanmıştır (Aktaş, 1997 ve Özkurt, Dönmez, Karagülle, Uzunoğlu, Turan, & Erdoğan, 2012). Bu rahatsızlıkların giderilmesine ek olarak inme, nevralljiler, ortopedik ameliyat ve kırıklar sonrası iyileşme süreçlerine katkılar da banyo kürlerinin pozitif etkisine örnek olarak gösterilebilir (Karagülle, 2003). Şifalı suların diğer kullanım şekillerinden biri ise inhalasyon yoluyla soluma kürleri ve çamur banyosu vasıtasıdır. Her ne kadar soluma kürleri ile uygulama bilimsel ispatlara ihtiyaç duysa da astım bronşiyal ve kronik bronşit rahatsızlıklarına iyi gelmesi kuvvetle muhtemeldir (Karagülle, 2003). Bahsedilen üç uygulama kürünün tam ve etkin bir şekilde verim alınması kaplıca tedavi yöntemlerinin doğru bir şekilde kullanılmasına bağlılığından geçmektedir. Özellikle verimli bir tedavi yöntemi 21 gün süreyle ve 10-15 dakikalık banyo kürleriyle sağlanmaktadır. Tabii ki doktor kontrolü bu tedavide olmazsa olmazlar arasındadır. Bir diğer uygulama türü olan termal kil (çamur) tedavisi de vücuttaki kan dolaşımını düzenleyip, zararlı toksinlerin vücuttan atımında yardımcı olan bir tedavi şeklidir. Katı bileşenler ve mineralli sudan oluşan bu karışımda bölgesel sıvama, bölgesel banyo veya tüm vücudu sıvama şeklinde uygulama yapılabilmektedir.

Tuzla İçmelerde Hizmet Sunan Tesisler ve Kapasite Kullanımı

Tuzla İçmeler Kaplıcaları her ne kadar İstanbul gibi kentsel fonksiyonların fazla olduğu bir kentte bulunsun da uzun süreler potansiyeli net bir şekilde ortaya çıkarılamamıştır. 1990'lı yıllardan sonra kamuoyunda daha fazla duyulan Tuzla İçmeler Kaplıcaları 2000'li yıllardan sonra daha fazla kullanılabilir hale gelmiştir. Özellikle hem şifalı suyun doğrudan içme yoluyla faydalanılabilmesi hem de suyun ısıtılarak kaplıcalarda kullanılması Tuzla İçmeler Kaplıcalarının avantajlı bir konuma gelmesini sağlamıştır. Tuzla İçmelerinde sadece kaplıcayı ziyaret eden kişi sayısına ve aylara göre ortalama günlük ziyaret eden turist sayısına bakıldığında Kasım- Mart devresini kapsayan sonbahar ve kış dönemlerinin turistlerin kaplıcayı kullanmak için tercih ettikleri zaman dilimini oluşturduğu anlaşılmaktadır. 2010-2013 yılı kaplıca kullanım analizinde 2010 yılında 22.891 olan ziyaretçi sayısı 2011 yılında 27.520, 2012 yılında 32.132 ve son olarak 2013 yılında 34.391'e kadar çıkmıştır. Bu durum Kaplıcalara gelen ziyaretçi sayısının düzenli bir şekilde arttığının göstergesidir (Tablo 3).

Tablo 3: Yıllara Göre Kaplıcaya Gelen Turist Sayısı

DÖNEMLER	2010		2011		2012		2013	
	Kişi Sayısı	Oran(%)	Kişi Sayısı	Oran(%)	Kişi Sayısı	Oran(%)	Kişi Sayısı	Oran(%)
KIŞ	6.636	29	7059	25	8126	25	9794	28
İLKBAHAR	5469	24	7060	26	8496	27	8392	24
YAZ	4508	20	5710	21	6747	21	7087	21
SONBAHAR	6278	27	7691	28	8763	27	9118	27
Toplam/Ortalama	22891	100	27520	100	32132	100	343914	100

Kaynak: Tuzla İçmeleri A.Ş.

Ayrıca elde edilen verilerden hareketle 2010-2012 yılları arasında sadece içme faaliyeti için Tuzla İçmelerine gelen kişi sayısı ve oransal dağılımı, kaplıcaya gelen kişi sayısı ile karşılaştırıldığında içme faaliyeti olarak daha az faydalandığı anlaşılmaktadır. Özellikle kaplıcaları ziyaret eden turistler kış aylarında yoğunlaşma gösterirken içme faaliyeti için gelen turistler daha çok yaz aylarını kapsayan Haziran-Eylül periyodunu tercih etmektedir. Yıllara göre bakıldığında ise içme faaliyeti olarak gelen turistlerin en fazla olduğu yıl 2011'dir. 2011 yılında gelen toplam turist sayısı 11 905 kişidir. Böylece Tuzla İçmeler Kaplıcalarında dıştan ve içten tedavi yöntemlerinin farklı zaman dilimlerinde talep gördüğü anlaşılmaktadır. Özellikle yerin derinliklerinden gelen yüksek mineralli şifalı suyun soğuk olmasının da etkisiyle özellikle yaz aylarında tercih edildiği, buna karşılık bu suyun ısıtılarak kaplıcada kullanılmasıyla oluşan kaplıca turizmine talebin en fazla kış aylarında olduğu elde edilen verilerden anlaşılmaktadır. Ayrıca tesis çalışanlarının 2012 yılı sonbahar verilerini kayıt altına almaması neticesinde bu yılın sonbahar verileri de 0 olarak görünmektedir (Tablo 4).

Tablo 4: Yıllara Göre İçmelere Gelen Turist Sayısı

DÖNEMLER	2010		2011		2012	
	Kişi Sayısı	Oran(%)	Kişi Sayısı	Oran(%)	Kişi Sayısı	Oran(%)
KIŞ	1081	11	1475	12	1500	16
İLKBAHAR	2816	29	3288	28	3383	36
YAZ	4134	42	5439	46	4445	48
SONBAHAR	1720	18	1703	14	0	0
TOPLAM/ORAN	9751	100	11905	100	9328	100

Kaynak: (Tuzla İçmeleri A.Ş.)

Tuzla termal tesisleri tesis anlamında son yıllara kadar sabit bir seyir izlemiştir. Tesislerin yakın döneme kadar gerek nitelik gerekse nicelik yönünden emsallerine göre geri kalmış olması Tuzla Termal Tesislerinin en büyük dezavantajını oluşturmuştur. Toplam olarak bakıldığında yapılışında Atatürk'ün bizzat emri bulunan ve 1930 yılında Robert Orley tarafından inşa edilen Tarihi Otel (Büyük Otel) tesisin en köklü konaklama tesisi durumundadır (Şekil 3). Bu otelin inşası aynı zamanda kurulan genç Cumhuriyet'in ikinci mimarlık dönemine denk gelmektedir. Bu dönemde sadece Büyük Otel değil, başta Ankara olmak üzere memleketin birçok yerinde Cumhuriyet'in aydınlanmacı ve modern yüzünü yansıtan birçok kamu kurumuna ait binalar inşa edilmiştir (Ateş, 2011). Ayrıca Tarihi Otel'e 100m mesafede bulunan ve Küçük Otel olarak adlandırılan ikinci bir otel de bulunmaktadır (Şekil 4). Bu iki otelin bulunduğu alanda ağaçlıklar arasında olan 13 ufak bungalov ev (Şekil 5) de üçüncü konaklama türünü oluşturmaktadır. Bu 3 tesis kaplıcaların kuzeyindeki kesimde konumlanmıştır.

Şekil 3: Büyük Otel'in genel görünümü

Şekil 4: Küçük Otel'in genel görünümü

Şekil 5: Bungolov evlerinin dış görünümü

Üç konaklama tesisinde toplam 33 otel odası ve 100 yatak bulunmaktadır. 33 otel odasının 23 tanesi Tarihi Otelde, kalan 10 tanesi de Küçük Oteldedir. 2008-2012 yılı konaklama istatistiklerine bakıldığında Tuzla Termal Tesislerinin stabil durumu daha açık bir şekilde anlaşılmaktadır. 2008 yılında kuzey kesimde

Türkiye 'de Alternatif Turizm Faaliyetlerinin Gelişen Bir Kolu Olarak Kaplıcalar: Tuzla İçmeler Örneği

konumlanmış 3 konaklama tesisinde toplamda 16.972 kişi kalmışken, bu sayı 2012 yılında 15.959 kişiye düşmüştür. Buradaki nispi düşüşün nedeni tesislerde bu yıllarda var olan inşa ve sondaj çalışmalarıdır. Bu çalışmalar tesislerin kimi zaman kullanılmasına veya kapasitesinden daha az bir düzeyde hizmet vermesine sebebiyet vermiştir. Gelen turistlerin konaklamak için yoğunlaştıkları aylara bakıldığında ise özellikle mayıs, haziran ve temmuz aylarını kapsayan yaz döneminin öne çıktığı görülmektedir (Tablo 7). Bu anlamda bahsedilen 5 yıllık periyotta kuzey yerleşkede dönemsel artışlar meydana gelmemiştir.

Tablo 5: Yıllara göre kuzey yerleşkede konaklayan turist sayısı

KONAKLAYAN KİŞİ SAYISI						
AYLAR	2007	2008	2009	2010	2011	2012
KIŞ	3881	4112	3923	4081	3809	2975
İLKBAHAR	4693	4536	4061	4726	4796	3305
YAZ	5673	4342	4788	4464	5167	4337
SONBAHAR	4532	3982	3737	3636	3661	5342
TOPLAM	18779	16972	16509	16907	17433	15959

Kaynak: (Tuzla İçmeleri A.Ş.)

Tuzla termal tesislerinin ikinci bir bölümü ise ana Kaplıcanın ve İçmenin de bulunduğu güney kesimdir. Bu alanda konaklama tesisi olarak 5 adet bungalov ev, 1 adet pansiyon bulunmaktadır. Toplam 23 yatak kapasiteli olan bu iki tesisten 13 yatak 5 bungalov eve, 10 yatak ise pansiyona aittir. Gerek küçüklüğü gerek de konaklama anlamında kuzey kesimin daha fazla tercih edilmesi sebebiyle güney kesimdeki konaklama faaliyetleri daha düşük düzeydedir. 2011 yılında 1021 olan toplam turist sayısı, 2014 yılında ancak 1535'e çıkabilmiştir. Gelen turistlerin yoğunlaştıkları dönemlere bakıldığında ise yaz aylarının öne çıktığı görülmektedir (Tablo 8).

Tablo 6: Yıllara göre güney kesimdeki tesislerde konaklayan turist sayısı

Aylar	2011		2012		2013		2014	
	Yatak	Konaklayan Kişi Sayısı	Yatak	Konaklayan Kişi Sayısı	Yatak	Konaklayan Kişi Sayısı	Yatak	Konaklayan Kişi Sayısı
KIŞ	23	238	23	268	23	373	23	392
İLKBAHAR	23	305	23	531	23	414	23	398
YAZ	23	272	23	459	23	475	23	397
SONBAHAR	23	206	23	425	23	405	23	348
TOPLAM	23	1021	23	1683	23	1667	23	1535

Kaynak: (Tuzla İçmeleri A.Ş.)

Sonuç

Alternatif turizm faaliyetleri Türkiye’de uzunca yıllar boyunca kıyı turizminin gerisinde kalmıştır. Fakat özellikle son yıllarda turizmin ülke kalkınmasında daha fazla yer almasını isteyen yönetici erkler birtakım geliştirici önlemler almaktadırlar. Bu anlamda yapılan faaliyetlerden en önemlisi Türkiye Turizm Stratejisi Belgesi 2023’tür. Bunun dışında doğal ve kültürel değerlerin turizm sektöründe daha görünür kılınması için de son yıllarda birçok doğal alan turizme açılmaktadır. Kaplıca turizmi hali hazırda hem konaklama tesisi anlamında hem de var olan kaynakların kullanımı açısından istenilen düzeyde değildir. Avrupa ve diğer ülkelerle rekabet edilebilirlik seviyesi geliştirilmek isteniyorsa şifalı suları yönünden zengin olan Türkiye’nin bu sularını işletebilecek nitelikli konaklama tesislerinin yapımını acilen gündemine alması gerekmektedir.

Tuzla İçmeler Kaplıcaları planlaması son 15 yılı bulan fakat uygulama aşamasına son 3 yılda geçmiş yoğun bir niteliksel dönüşüm sürecinden geçmektedir. *"Tuzla İçmeleri Bütünleştirme ve Yeniden Değerlendirme Master Proje"* kapsamında üç ayrı konaklama tesisinden ikisinin inşaa faaliyetleri devam ederken, biri bitirilip hizmete açılmıştır. Bu üç tesisten 100 odalı Business Termal Otel, Büyük Otel’in hemen bitişinde hizmet verir vaziyettedir (Şekil 6). Bunun dışında yapımı hali hazırda devam 80 odalı Klinik Kaplıca ve 220 odalı Spa& Wellness tipi konaklama tesisleri kaplıcaların potansiyelini maksimum seviyelere çıkaracak projelerdir (Şekil 7). Bu projelerin etkisiyle kaplıcaların görsel ve yazılı medyada görünürlüğü ve tanınırlığı artmıştır. Son 1 yıl içerisinde Tuzla İçme Kaplıcaları ile ilgili çıkan haberlerin başlıkları şu şekildedir: *"Tarihi Tuzla Kaplıcaları... DoubleTreeby Hilton için gün sayıyor"* (MEDİ KONGRE, 2014) *"İstanbul’daki 4. DoubleTreeBy Hilton Oteli Tuzla’da açıldı."* (TURİZM GAZETESİ, 2015.) *Double Treeby Hilton Tuzla’da açıldı."* (TURİZMİN SESİ, 2015.) Bu tanınırlığın kaplıcaları ilerleyen yıllarda hem ulusal hem de uluslararası arenada yarışır bir pozisyona getirebilir.

Sonuç itibariyle Tuzla İçmeler Kaplıcaları ilerleyen yıllarda gelişen tesis bütünlüğüne paralel olarak turizm gelirlerine daha fazla katkı sunacaktır. Ayıca bu çalışmayla beraber Kaplıcaların tanınırlığına katkı sunulmuş, böylece akademik anlamda diğer çalışmalara kolaylık sağlanmıştır. Bunun yanı sıra gelişen tesisler daha fazla istihdam alanı yaratma potansiyeline de sahiptirler. Bu anlamda Tuzla İçmeler Kaplıcaları birçok kişiye yeni iş alanları da açmaktadır. Bu durum turizmin bütüncül yapısıyla uyumlu bir göstergedir.

Şekil 6: Business Termal Otel'den bir görüntü

Şekil 7: Klinik Kaplıca'dan bir görüntü

Kaynakça

Akova, İ. (2000). Alternatif Turizm Olanaklarımız. İstanbul Üniversitesi Coğrafya Dergisi(8), s. 71-84.

Aktaş, A. (1997). Kronik Noninflatuar Bel Ağrılarında İki Farklı Kaplıca Kür Uygulamasının Karşılaştırılması Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Ateş, S. (2011, Eylül-Ekim). Robert Oerley'in İstanbul'da Bilinmeyen Bir Yapısı: Tuzla İçmeleri Kaplıca Otel. 09 2015, 26 tarihinde Mimarlık Dergisi Web Sitesi: <http://www.mimarlikdergisi.com/index.cfm?sayfa=mimarlik&DergiSayi=375&RecID=2844> adresinden alındı

Barut, İ. (1993). İstanbul Tuzla İçmelerinin Hidrojeoloji İncelemesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.

Dağistan, H. (2013). Türkiye Jeotermal Kaynak Aramaları, Kullanımı ve Sürdürülebilirliğinin Sağlanması. MTA Doğal Kaynaklar ve Ekonomi Bülteni(15), 1-10.

Dağlı , Y., & Kahraman, A. (2008). Günümüz Türkçesiyle Evliya Çelebi Seyahatnamesi: Bursa- Bolu- Trabzon- Erzurum- Azerbaycan- Kafkasya- Kırım- Girit. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Deutscher heilbäderverband e.v. (2014). Gäste- und Übernachtungszahlen in Den Deutschen Heilbädern und Kurorten. Eylül 26, 2015 tarihinde DEUTSCHER HEILBÄDERVERBAND E.V. Web Sitesi: <http://www.deutscher-heilbaederverband.de/Statistik-Jan-Dez-2014-765886.pdf> adresinden alındı.

Doğanay, H. (2001). Türkiye Turizm Coğrafyası. Konya: Çizgi Yayınları.

Ekinci, D. (2006). Tuzla Kıyıları ve Yakın Çevresinde İnsan Kontrollü Güncel Jeomorfolojik Gelişim. Türk Coğrafya Dergisi(46), 123-145.

Evliyaoğlu, S. (1996). Türkiye Turizm Coğrafyası. Ankara : G.Ü Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi.

Güngördü, E. (2003). Türkiye'nin Turizm Coğrafyası. Ankara: Nobel Yayınları.

Gürdal, H., Başak, E., & Dermirtaş, H. (1991). Tuzla İçmelerinin Bugünkü Durumu. II. Ulusal Balneoloji ve Tıbbi Biyometeoroloji Kongresi (s. 126-131). İstanbul-Yalova: Tıbbi Ekoloji ve Hidroklimatoloji Dergisi.

İbret, Ü. (2007). Türkiye'de Yeni Gelişen Bir Termal Turizm Merkezi: Çavundur Kaplıcası. Doğu Coğrafya Dergisi, 12(18), s. 135-164.

İ.Ü Tıp Fakültesi Hidro- Klimatoloji Kürsüsü. (1971). Türkiye Maden Suları 2 Marmara Bölgesi. İstanbul.

Karagülle, Z. (2003). Tuzla-İçmeler Büyük İçme- Ana Kaynak Mineralli Su Tıbbi Balneolojik Değerlendirme Raporu. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İstanbul Tıp Fakültesi.

Medi Kongre. (2014, Ekim). Tarihi Tuzla Kaplıcaları Double Tree By Hilton İçin Gün Sayıyor. Medi Kongre Dergisi(119), s. 64-65.

Mgm Araştırma ve Bilgi İşlem Daire Başkanlığı. Kartal İlçesi Rasat Verileri. İstanbul: Meteoroloji Genel Müdürlüğü Bilgi İşlem Daire Başkanlığı.

Mta. (2014,). Maden Tetkik ve Arama Müdürlüğü. Haritalar: <http://www.mta.gov.tr/v2.0/daire-baskanliklari/enerji/images/siteharitalar/1.jpg> adresinden alınmıştır.

Öcal, T. (2011). Niğde'de Planlanan Termal Turizm Kaynaklarına Bir Örnek; Nargöl. Marmara Coğrafya Dergisi, 24 s. 287-311.

Özer, N. (1992). Tuzla Mineralli(Maden) Suyunun Uygulama Türlerine Göre Kür Tedavisinin Uygun Olduğu Hastalıklar (Endikasyonlar). İstanbul: İ.Ü Tıbbi Ekoloji ve Hidroklimatoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi.

Özgüç, N. (2003). Turizm Coğrafyası Özellikler ve Bölgeler. İstanbul: Çantay Yayınları

Özkurt, S., Dönmez, A., Karagülle, Z., Uzunoğlu, E., Turan, M., & Erdoğan, N. (2012). Balneotherapy in Fibromyalgia: a Single Blind Randomized Controlled Clinical Study. Rheumatol Int(32), 1949-1954.

Şimşek, M. (2003). Şifalı Sulara Yolculuk Kaplıcalar İçmeler. İstanbul: İnkılap Yayınları.

T.C İstanbul Valiliği İl Sağlık Müdürlüğü. (2010). Doğal Mineralli Su Ruhsatına Esas Analiz Raporu. İstanbul: T.C İstanbul Valiliği.

T.C Sağlık Bakanlığı İstanbul Bölge Hıfzısıhha Enstitüsü Müdürlüğü. (1996). Maden Suyu Analiz Raporu. İstanbul: T.C Sağlık Bakanlığı.

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2014). T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü. Konaklama İstatistikleri: <http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,9856/konaklama-istatistikleri.html> adresinden alınmıştır.

T.C. Sağlık Bakanlığı. (2001, Temmuz 24). Kaplıcalar Yönetmeliği. Resmi Gazete.

Turizm Gazetesi. (2015, Mayıs 29). İstanbul'daki 4. Double Tree By Hilton Oteli Tuzla'da Açıldı. Eylül 26, 2015 tarihinde Turizm Gazetesi Web Sitesi: <http://www.turizm gazetesesi.com/news.aspx?id=77216> adresinden alındı

Turizmin Sesi. (2015, Haziran 2). Double Tree By Hilton Tuzla'da Açıldı. Eylül 26, 2015 tarihinde Turizmin Sesi Web Sitesi: <http://www.turizminsesi.com/haber/double-tree-by-hilton-tuzla-acidi-18298.htm> adresinden alındı.

Tuzla içmeleri a.ş. (tarih yok). Tuzla İçmeleri A.Ş. Raporu. İstanbul: Tuzla İçmeleri A.Ş.

Türkiye Sağlık Vakfı. (2010). Sağlık Turizmi 2010 Durum Analiz Raporu ve Çözüm Önerileri, Ankara: Efil Yayınevi.

Ülker, İ. (1986). Sağlık Turizmi ve Kaplıca Sularımızın Değerlendirilmesi. Turizm Yıllığı, 204-220.

Ülker, İ. (1994). Sağlık Turizmi Kavramlar, Planlama, Tanıtım. Ankara: Turizm Bakanlığı Yayınları.

Yalçın, T., Özürkan, G., & Çekirge, N. (2007). Hydrogeochemical and Geophysical Investigation of the Istanbul Tuzla- İçmeler Spring Area for Environmental and Land Use Planning Purposes. Environmental Monitoring and Assessment(132), 125-140.

Yüzer, E. (2014). Termomineral Suların Oluşumu(Kökenu) ve Dünyadaki Ünlü Kaplıca Şehirlerinden Örnekler. XI. Türk Kaplıca Tıbbı ve Balneoloji Kongresi II. Spa ve Wellness Sempozyumu Özetler Kitabı (s. 27-28). Gaziantep: Türk Kaplıca Tıbbı ve Balneoloji Derneği.